

Overdrachtsdocument Metropoolregio Eindhoven

(1^e conceptversie, bespreekstuk)

1 Inleiding

Samen leven, werken en besturen wij in een regio van innovatie en technologie, sociale betrokkenheid, samenwerkingskracht, en stedelijke en landelijke kwaliteiten. Een regio die bovendien volop in beweging is, en waarin samenwerking over gemeentegrenzen heen geen luxe is maar noodzaak. Het is mooi om als Metropoolregio Eindhoven (MRE) te kunnen zeggen dat we die samenwerking ook volop helpen vormgeven. We weten elkaar te vinden en zetten lijnen uit naar de toekomst. En we zorgen ervoor dat we verder komen en resultaten boeken.

De afgelopen jaren hebben we samen veel bereikt. Tegelijkertijd staat ons als 21 gemeenten in de MRE nog veel te doen. De opgaven in de regio zijn groot. Voor stad én land, en voor het welzijn van al onze inwoners. In de komende bestuursperiode kan worden voortgebouwd op wat we gezamenlijk al hebben bereikt en in de steigers hebben gezet. Met als doel om de brede welvaart in de regio zo goed mogelijk te versterken.

In maart 2026 wachten ons weer gemeenteraadsverkiezingen. Huidige wethouders en raadsleden nemen afscheid, nieuwe treden aan. Zij nemen niet alleen het stokje over in de afzonderlijke gemeenten, maar ook in onze regio.

Leeswijzer

Dit overdrachtsdocument van de MRE biedt inzicht in waar we als regio nu staan en welke (strategische) ontwikkelingen we belangrijk vinden. Ook lees je welke resultaten we in de afgelopen bestuursperiode hebben behaald. Daarnaast geven we aandachtspunten mee voor de aankomende bestuursperiode.

We willen met dit document informeren én inspireren. Dit document kan inspireren om in coalitie- en raadsakkoorden keuzes te maken die bijdragen aan de brede welvaart in de regio. Daarnaast is het bedoeld als informatiebron zodat (nieuwe) bestuurders en raadsleden met vertrouwen, kennis en betrokkenheid hun rol kunnen pakken in het verder bouwen aan een sterke, veerkrachtige en toekomstgerichte regio.

Het overdrachtsdocument bevat géén keuzes over de strategische koers voor de volgende bestuursperiode. Die keuzes worden gemaakt richting het vaststellen van de Regionale Agenda 2027–2030, door de bestuurders en raadsleden ná de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026.¹

¹ De regionale agenda 2027-2030 wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur MRE. De ontwerp regionale agenda 2027-2030 wordt voor zienswijzen voorgelegd aan de gemeenteraden van de 21 gemeenten.

2 De MRE: ontwikkelingen en resultaten

In de afgelopen bestuursperiode hebben we als MRE belangrijke stappen gezet in onze regionale ambities, het versterken van de regionale samenwerking en het positioneren van de regio. De afspraken en ambities uit onze Regionale agenda (het Samenwerkingsakkoord 2023 –2026), de strategische meerjarenagenda in de triple-helix Brainportsamenwerking, de Brainportdeal (2022) en het convenant Beethoven (2024) vormden daarbij onze kaders, met brede welvaart als ons kompas. De focus lag de afgelopen jaren op het sterker positioneren van onze regio, realiseren van onze ambities, het organiseren van slagkracht, het versterken van de samenwerking van onze 21 gemeenten en het vertalen van onze gezamenlijke lange termijnkoers naar programma's met heldere prioriteiten en de transformatie van de MRE organisatie van procesondersteuning naar regionale programmering.

2.1 Regionale agenda ('Samenwerkingsakkoord') 2023-2026

De MRE werkt aan grote opgaven in de regio, die onderling nauw met elkaar verweven zijn. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, is in de afgelopen bestuursperiode stevig geïnvesteerd in regionale samenwerking en gezamenlijke koersbepaling. De basis hiervoor is gelegd in onze Regionale agenda 2023-2026, die we uitwerkten in o.a. de Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant (t/m 2040), de Regionale Mobiliteitsvisie 2040 en de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0. We hebben een stevige bijdrage geleverd aan het Zich Ontwikkeland NOVEX Perspectief de Peel en het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant. Ook kijken we samen met het Rijk voorbij deze horizon richting 2050, bijvoorbeeld door de actualisatie van het MIRT-onderzoek in 2025.

Deze strategieën zijn geen losse plannen maar vormen samen een integrale benadering van de ruimtelijk-economische ontwikkeling van onze regio. Ze geven richting aan hoe we willen groeien, hoe we onze woningbouw en bereikbaarheid vormgeven en hoe we onze energievoorziening toekomstbestendig en duurzaam willen maken. Ook hebben we daarbij de afgelopen jaren groeiend aandacht gegeven aan de leefomgeving en de sociaalmaatschappelijke voorzieningen in de regio. We willen namelijk een regio zijn waarin mensen prettig kunnen wonen in een gezonde, groene leefomgeving en waar iedereen de kans krijgt om mee te doen en bij te dragen aan een sterke, toekomstbestendige economie. We hebben dit de afgelopen periode gedaan door in regionaal verband samen te werken aan de hoofdopgaven Ruimte en Wonen, Mobiliteit, Energietransitie, Economie en Landelijk Gebied.

In het volgende hoofdstuk staan we stil bij de behaalde resultaten en aandachtspunten binnen deze hoofdopgaven.

2.2 Beethoven

De Brainportregio is een unieke economische regio, waarbij een ruimtelijke schaa sprong voor werken en wonen essentieel is voor de verdere economische ontwikkeling, de economische veiligheid van Nederland en de strategische autonomie van Europa. In het convenant Beethoven van maart 2024 hebben Rijk en Regio daarom afgesproken om ruim 2,5 miljard euro te investeren in infrastructuur, bereikbaarheid, wonen en talent. Dit komt boven de gezamenlijke investering van ruim 1,6 miljard euro in 2022 in de 'Brainportdeal'.

De MRE heeft zich in korte tijd ontwikkeld tot een regio met een herkenbaar profiel en een stevige positie in het bovenregionale en (inter)nationale krachtenveld. Het tot uitvoering

brengen van deze Rijk-regio afspraken betekent dat de MRE niet alleen actief is op lokaal, subregionaal en regionaal niveau, maar ook veelvuldig en goed samenwerkt met provincie en Rijk om de afspraken over het realiseren van onze ambities na te komen en onze regionale belangen goed te dienen. De organisatie van omgevingsdagen samen met de provincie en de inbreng in het BO-MIRT, BO Leefomgeving en BO Brainport zijn hiervoor belangrijke instrumenten geweest.

De regionale schaa sprong is een belangrijke rode lijn in de resultaten en opgaven van de 21 gemeenten in de MRE samenwerking de afgelopen én aankomende jaren. De aanvullende afspraken vanuit convenant Beethoven bovenop de Regionale agenda 2023-2026 komen verderop uitgebreider aan bod binnen de hoofdopgaven.

2.3 Regionale samenwerking en organisatieontwikkeling

Met de snelle ontwikkeling van de regio hebben gemeenten veel extra verantwoordelijkheid gekregen en moeten ze zich in een snel tempo aanpassen. De hulp van het Rijk in de vorm van het convenant Beethoven legt een extra druk op onze werkzaamheden. 'Beethoven' heeft de rol en het belang van de MRE-samenwerking in korte tijd flink veranderd. De MRE-samenwerking is door de grote opgaven binnen onze regio steeds belangrijker geworden, omdat onze opgaven niet meer op lokale schaal kunnen worden opgepakt.

De MRE-organisatie heeft sinds Beethoven een transitie doorgemaakt van een organisatie gericht op procesondersteuning tot een strategisch en programmatisch gerichte organisatie. De interne ondersteunende organisatie is versterkt. De Raadstafel²¹ (RT21), raden, bestuursadviseurs en raadsgriffiers zijn beter gepositioneerd en worden actief betrokken bij lopende processen. De aangepaste Gemeenschappelijke Regeling, die op 1 juli 2024 in werking trad, versterkt de rol van gemeenteraden en draagt bij aan een goed functionerende P&C-cyclus. Tegelijkertijd werken we blijvend aan het verbeteren van de bedrijfsvoering, met aandacht voor efficiëntie, flexibiliteit en kwaliteit van dienstverlening. De samenwerking met andere gemeenschappelijke regelingen is hierin een belangrijk aandachtspunt, onder meer via harmonisatie van financiële beleidsregels. De recent opgestarte regietafel uitvoeringskracht bekijkt hoe de realisatiekracht van de samenwerking kan worden versterkt. Andere resultaten en aandachtspunten in de regionale samenwerking zijn te vinden onder het kopje 'Strategie en samenwerking' verderop in dit document.

2.4 Fondsmanagement

De MRE beheert reeds jarenlang het Stimuleringsfonds, dat is opgericht om de regionale economie te versterken. De focus van het fonds is verbreed naar de hoofdopgaven in de regionale agenda. Het fonds bevat een jaarlijks budget van twee miljoen euro, inclusief uitvoeringskosten van 300.000 euro. Recent zijn hier twee actieve fondsen aan toegevoegd: het Regionaal Bereikbaarheidsfonds en de RegioDeal tranche 5. Daarnaast is besloten dat het Beethoven Woonfonds eveneens via de MRE zal worden beheerd. Hiermee heeft de MRE een forse, aanvullende verantwoordelijkheid gekregen.

2.5 Bovenregionale samenwerking

De groei van onze regio is voelbaar binnen én buiten de regio. Het Daily Urban System wordt steeds groter. Daarom heeft het Algemeen Bestuur van de MRE besloten om nauwer samen te willen werken met Weert, Meierijstad en Venlo. Er zijn drie samenwerkingsagenda's opgesteld waarin staat hoe we de komende jaren willen

samenwerken rond de thema's wonen, mobiliteit, economie en talent. Dit kan de Brainportregio helpen om de druk op de grote en snelle ontwikkelingen in de regio te verlichten. Ook worden gesprekken gevoerd met o.a. Tilburg en Den Bosch, en loopt er een traject in de bovenregionale samenwerking met Vlaanderen.

3 De hoofdopgaven van de MRE

Resultaten en opgaven voor de toekomst

In de volgende paragrafen laten we zien wat we de afgelopen periode samen hebben bereikt en welke opgaven en aandachtspunten we zien in de komende bestuursperiode binnen de hoofdopgaven Ruimte en Wonen, Mobiliteit, Energietransitie, Economie en Landelijk gebied, plus het MRE-onderdeel Strategie en Samenwerking en Landgoed Gulbergen.

3.1 Ruimte en Wonen

Onze regio groeit snel. We maken een schaa sprong. De vraag naar ruimte voor wonen, werken, mobiliteit, energie en voorzieningen neemt toe. Tegelijkertijd zijn er opgaven op gebied van groen en blauw uit oogpunt van leefkwaliteit en klimaat. Daarnaast vormt de regio één Daily Urban System, waardoor ontwikkelingen op verschillende plekken in de regio elkaar beïnvloeden. Om deze groei in goede een goede balans te laten plaatsvinden, is een gezamenlijke ruimtelijke koers essentieel. Ruimte is daarbij niet alleen een fysieke randvoorwaarde, maar ook een verbindend thema dat opgaven met elkaar verbindt en richting geeft aan keuzes.

De schaa sprong ontwikkelt zich in hoog tempo, met onder andere de voorgenomen uitbreiding van ASML op de RUN en BIC-campus, het convenant Beethoven en de actualisatie van het MIRT-onderzoek. Tegelijkertijd komen nieuwe opgaven op de agenda. Zo is de netcongestie zeer urgent geworden, verwachten we een wateropgave, hebben we meer aandacht voor voorzieningen en brede welvaart en is er een defensieopgave bij gekomen. Dit vraagt om een doorontwikkeling van de ontwikkelstrategie tot een dynamische en actuele strategie, die een kompas vormt zowel intern in de regio als richting partners zoals het Rijk en de provincie.

De woningbouwopgave in onze regio is urgent en omvangrijk. De groei van de regio vraagt om tienduizenden extra woningen, verspreid over stedelijke en landelijke gebieden. Woningbouw raakt direct aan andere opgaven zoals mobiliteit, energie, werklocaties, voorzieningen, natuur en leefomgeving. Versnelling is noodzakelijk, maar moet duurzaam en toekomstbestendig zijn. Zo kunnen we voorzien in de langjarige behoefte en daarbij rekening houden met verschillende doelgroepen.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

Ruimte

- In 2023 stemden de gemeenten, waterschappen en provincie in met de Regionale Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant. Daarmee stelden we een gezamenlijke richting vast voor wonen, werken en mobiliteit.
- De Regionale Ontwikkelstrategie vormt sindsdien een belangrijke bouwsteen in gesprekken met het Rijk, de provincie en andere regio's. Onder meer in het kader van het provinciale Ruimtelijke Voorstel, het Ontwikkelperspectief NOVEX Stedelijk Brabant en de inzet op Rijksmiddelen voor woningbouw en mobiliteit.
- Als onderdeel van het convenant Beethoven is in 2025 het MIRT-onderzoek voor onze regio geactualiseerd. De regionale Ontwikkelstrategie vormde het uitgangspunt van dit onderzoek. Op basis hiervan zijn in het BO MIRT nieuwe en aanvullende

afspraken met het Rijk gemaakt over de doorontwikkeling van de regio. Deze afspraken hebben betrekking op alle thema's waar we binnen MRE op samenwerken; daarmee ondersteunen ze dus de gewenste ontwikkelingen die binnen die thema's in gang zijn gezet.

Wonen

- In 2023 werd de Woondeal Zuidoost-Brabant gesloten met het Rijk, met afspraken over woningbouw tot 2030. Deze woondeal is in 2025 weer geactualiseerd.
- In 2024 volgde het convenant Beethoven, waarin is afgesproken om 17.000 woningen versneld naar start bouw te brengen vóór 2030. Ook is afgesproken dat nog 2.280 studenteneenheden extra worden gerealiseerd.
- Hiervoor is een gezamenlijke investering van € 245 miljoen gedaan door Rijk, gemeenten en marktpartijen.
- Ter ondersteuning zijn diverse instrumenten en samenwerkingen opgezet:
 - Een speciaal loket en ondersteuningsteam.
 - Het Versnellingsteam Wonen, dat vier trajecten heeft versneld.
 - Een Realisatieteam dat met private middelen projectmatige ondersteuning biedt.
 - Een publiektoegankelijke woningbouwmonitor.
 - Afspraken over beleidssynchronisatie, studentenhuisvesting, biobased bouwen, zorgwonen en innovatieve woonconcepten zoals Woonst 2.0.

Aandachtspunten voor de komende bestuursperiode

De ruimtelijke afstemming tussen opgaven en tussen portefeuillehoudersoverleggen wordt steeds belangrijker. In dat opzicht kan het portefeuillehoudersoverleg Ruimte en Wonen helpen om integrale keuzes te maken en de balans te bewaken tussen groei en leefkwaliteit (als bijdrage aan brede welvaart).

De schaa sprong leidt tot een toenemende ruimte vraag op alle fronten. Dit vraagt om:

- Doorontwikkeling van de Regionale Ontwikkelstrategie tot een inhoudelijk breder, dynamisch en actueel kompas voor de regio. De resultaten van het geactualiseerde MIRT-onderzoek worden daarbij betrokken, omdat ze vragen om verdere uitwerking.
- Uit oogpunt van brede welvaart de balans tussen de opgaven en leefkwaliteit als leidend principe blijven hanteren, maar ook concreet maken.
- Versterking van de afstemming tussen (ruimtelijke) opgaven en tussen portefeuillehoudersoverleggen.
- Kwaliteit en brede welvaart als leidende principes te hanteren.
- Een duidelijke positionering van het thema ruimte als:
 - Zowel verbindend als overkoepelend platform tussen de MRE-thema's en opgaven.
 - Strategisch en coördinerend kader voor integrale besluitvorming.

Versnelling van woningbouw vraagt om meer dan alleen planvorming: het vereist stroomlijnen van de hele keten. Van vergunningverlening tot infrastructuur en marktpartijen. Alleen door gezamenlijk knelpunten weg te nemen, kunnen we echt tempo maken.

De woningbouwopgave blijft complex. Een gemiddeld project duurt zeven jaar van planvorming tot oplevering. Versnelling vraagt om regie, samenwerking en het wegnemen van knelpunten in de hele keten. Daarom is het van belang om:

- De regie op de woningbouw te versterken.
- Gemeentelijke capaciteit en middelen beschikbaar te houden.
- De samenwerking op wonen verder te ontwikkelen, om te zorgen voor een woningbouwversnelling die ook duurzaam en toekomstbestendig is.
- Actief op te trekken richting het Rijk en andere partners om de belangen van de regio krachtig te blijven vertegenwoordigen.

3.2 Mobiliteit

De groei van de regio, de schaa sprong en de ambitie om brede welvaart te realiseren, vragen om een toekomstbestendig mobiliteitssysteem. Een goed functionerend mobiliteitssysteem is essentieel om de regio bereikbaar, leefbaar en duurzaam te houden, nu en in de toekomst. De regio staat daarbij voor grote mobiliteitsuitdagingen, zowel in stedelijke als landelijke gebieden.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

In 2024 is de *Regionale Mobiliteitsvisie 2040* vastgesteld. Deze visie schetst een gezamenlijk toekomstbeeld voor mobiliteit en vormt de basis voor keuzes die bijdragen aan een bereikbare en duurzame regio. De visie is richtinggevend voor de 21 MRE-gemeenten en een belangrijke bouwsteen in de afstemming met het Rijk, de provincie en andere regio's. Dit gebeurt onder meer via het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport), het Meerjarig Multimodaal Mobiliteitsprogramma (MMMP), de actualisatie van het MIRT-onderzoek en het Meerjarig Multimodaal Mobiliteitsprogramma (MMA). Deze agenda's geven gezamenlijk invulling aan één samenhangend mobiliteitssysteem.

Eind 2025 is het MMMP vastgesteld. Dit programma vertaalt de Regionale Mobiliteitsvisie naar een concreet, meerjarig en adaptief maatregelenpakket. Het MMMP is richtinggevend voor de regionale mobiliteitsaanpak. De eerste uitvoeringsfase, het pakket *Korte Termijn Maatregelen (KTM2)*, richt zich nu op:

- **Mobiliteitshubs:** ontwikkeling van regionale mobiliteitshubs op strategische locaties, gekoppeld aan economische en ruimtelijke knooppunten. Hubs zijn nodig om snel te kunnen wisselen van bijvoorbeeld auto naar OV of van trein naar fiets.
- **Publieke mobiliteit:** verbetering van het openbaar vervoer en andere vormen van gedeelde mobiliteit, zowel in en tussen de verstedelijkte gebieden, als in de regio.
- **Fietsgebruik:** stimulering van fietsgebruik en versterking van fietsinfra door onder meer de realisatie van (snel)fietspaden.
- **Gedragsverandering:** bevordering van ander mobiliteitsgedrag, zoals vaker de fiets pakken.

Deze maatregelen dragen direct bij aan brede welvaart. Het is goed voor de bereikbaarheid, het terugdringen van uitstoot en het verbeteren van de leefomgeving.

Aandachtspunten voor de komende bestuursperiode

De druk op het mobiliteitssysteem neemt toe, terwijl de ruimte in de regio schaars is. Dit vraagt om slimme, duurzame en adaptieve oplossingen. Mobiliteit moet integraal worden benaderd, in samenhang met woningbouw, economische ontwikkeling en de inrichting van de leefomgeving.

Daarom is het volgende van belang:

- Beleidsmatige kaders (*Regionale Mobiliteitsvisie*, het *MMMP*, de *MMA* en het geactualiseerde *MIRT-onderzoek*) als uitgangspunten te nemen voor de regionale mobiliteitsaanpak;
- Mobiliteit te beschouwen als sleutelopgave binnen de bredere ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling van de regio. Naast de thema's die in KTM2 zijn genoemd moet ook gedacht worden aan maatregelen op het gebied van:
 - **Auto-infrastructuur**: verbetering van doorstroming en bereikbaarheid, met aandacht voor de cruciale rol van de auto in landelijke gebieden.
 - **Parkeerbeleid**: afstemming en aanscherping van parkeerbeleid.
 - **Verkeersveiligheid**: maatregelen ter verbetering van de veiligheid op de weg.
- Prioriteiten te blijven stellen in de uitvoering. Het KTM2 pakket bestaat uit projecten die op de korte termijn gerealiseerd moeten gaan worden. Daarnaast bestaan nog andere initiatieven en programma's die snel moeten worden opgepakt.
- Gemeenten moeten actief bij blijven dragen aan de uitvoering van maatregelen, zowel beleidsmatig als financieel, op basis van een vastgestelde verdeelsleutel.
- De regio moet blijvend investeren in samenwerking tussen gemeenten en met publieke en private partners, gericht op uitvoering, kennisdeling en monitoring.
- Versterking van het strategisch vermogen van de organisatie(s) is noodzakelijk om deze opgave te realiseren, zeker op het moment dat we opgaven op het gebied van mobiliteit willen vervlechten met de opgave van andere thema's (wonen, energie etc.).

3.3 *Energietransitie*

De energietransitie is een essentiële randvoorwaarde voor vrijwel alle opgaven in Zuidoost-Brabant. Van woningbouw en mobiliteit tot economische ontwikkeling en klimaatadaptatie. Zonder een toekomstbestendig energiesysteem kunnen we onze ambities niet waarmaken. De regio heeft zich uitgesproken om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te willen zijn, met als tussenstap een CO₂-reductie van minimaal 55% in 2030. Dit doen we niet alleen vanuit duurzaamheid, maar ook vanuit het belang van leveringszekerheid, betaalbaarheid en rechtvaardigheid.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

In de afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet. De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 vormt de basis voor gezamenlijke inzet op duurzame opwek, energiebesparing, verduurzaming van de gebouwde omgeving en energie-infrastructuur. Dankzij intensieve samenwerking met gemeenten, provincie, netbeheerders, Brainport Development, energiecoöperaties en andere partners hebben we onder meer het volgende bereikt:

- Versnelde uitbreiding van het elektriciteitsnet, onder meer via prioriteit voor een nieuw hoogspanningsstation in Wijchen.

- Uniformering van vergunningprocedures voor snellere realisatie van energievoorzieningen.
- Realisatie van 29,3% van het RES-bod voor grootschalige opwek; onze ambitie van 2 TWh gaan we niet voor 2030 halen als er niets verandert, maar we zetten volop in op wat nog wél kan.
- Ontwikkeling van energiehubs op bedrijventerreinen, waaronder een landelijke pilot op het Kempisch Bedrijven Park.
- Verkenning van collectieve warmte-oplossingen.
- Ondersteuning van lokale energiecoöperaties.
- Voorbereiding ontwikkeling van een regionaal waterstofnetwerk in de stedelijke regio, in samenwerking met Eindhoven, Helmond en Brainport Development.

Aandachtspunten voor de komende bestuursperiode

De groei van de regio leidt tot een toenemende energievraag, terwijl het netwerk al zwaar belast is. Dit vraagt om slimme, duurzame en adaptieve oplossingen. Energie moet integraal worden benaderd, in samenhang met ruimtelijke en economische ontwikkelingen. We gaan hier ook steeds meer van zien in onze leefomgeving.

Belangrijke thema's zijn:

- Energiebesparing in de gebouwde omgeving: enerzijds netbewust bouwen en anderzijds verduurzaming van woningen, maatschappelijk vastgoed en bedrijventerreinen, met ondersteuning van lokale energie-initiatieven. Daarbij ook aandacht voor de aanpak van energiearmoede bij lagere inkomens.
- Duurzame warmte: transitie naar collectieve warmtesystemen met lokale bronnen zoals geothermie, aquathermie en groen gas.
- Grootschalige opwek van zon en wind: nieuwe afspraken in RES 2.0 voor de periode na 2030, met aandacht voor lokaal eigendom en innovatieve locaties zoals snelwegen en defensie terreinen. Dit kan ook ruimte bieden voor (collectieve) slimme oplossingen voor netcongestie.
- Samenhangend energiesysteem: Tijdige realisatie van elektriciteitsinfrastructuur, opschaling van slimme oplossingen zoals energiehubs en verdere ontwikkeling van een waterstofnetwerk.

Hierbij is het van belang om:

- De samenwerking met partners te blijven versterken.
- Energie integraal te benaderen in ruimtelijke en economische keuzes.
- Lokaal eigenaarschap en initiatieven te stimuleren.
- Te streven naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten;
- Te blijven investeren in kennis, capaciteit en uitvoeringskracht.

3.4 Economie

De economische kracht van de regio is stevig verankerd in de regionale Brainport agenda. De regio kent een uniek innovatie-ecosysteem waarin bedrijven, kennisinstellingen en overheden samenwerken aan technologische en maatschappelijke vooruitgang. Om deze positie te behouden en te versterken, is een nauwe wederkerige verbinding nodig tussen lokale economische agenda's en de regionale koers.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

In de afgelopen jaren is de strategische positie van de MRE-gemeenten binnen de Brainport agenda versterkt. Gemeenten leveren via het portefeuillehoudersoverleg Economie structureel input op het jaarprogramma en de strategische agenda van Brainport. Ook is vanuit de gemeentes stevig gewerkt aan brede versterking van het vestigingsklimaat, door de hernieuwde inzet op werklocaties, het uitbreiden van onze voorzieningen en het stuwen van innovatie en ontwikkeling.

Belangrijke resultaten zijn:

- Vaststelling van een gezamenlijke visie, strategie en uitvoeringsagenda werklocaties. Hierin is opgenomen de uitwerking van prioritaire opgaven: regionaal uitgifteprotocol, uitwerken streefpercentage intensivering, locaties grootschalige logistiek, criteria voor regionale meerwaarde.
- Een succesvolle aanvraag van de Regio Deal tranche 5 Thuis in Brainport, met € 20 miljoen van het Rijk en cofinanciering uit de regio voor investeringen in publieke voorzieningen zoals bibliotheken, musea, onderwijs, sport en cultuur.
- Samen met het Rijk in het kader van het convenant Beethoven een regionale verkenning naar het voorzieningenniveau uitgevoerd met een nulmeting van het huidige en toekomstige voorzieningenniveau en een quickscan naar de bekostiging hiervan. Hierbij wordt ook een verbinding gemaakt naar het sociaal domein.
- Actualisatie van het Stimuleringsfonds, gericht op innovatie en aansluiting bij de hoofdpogaven uit het Samenwerkingsakkoord 2023–2026.

Aandachtspunten voor de komende bestuursperiode

Om het innovatie-ecosysteem van in onze regio verder te versterken, is een integrale benadering nodig. Economische opgaven raken aan andere domeinen zoals ruimte, wonen en energie. Het portefeuillehoudersoverleg Economie speelt hierin een sleutelrol als platform voor afstemming en gezamenlijke koersbepaling. De economische groei zet door, en daarmee ook de druk op ruimte, infrastructuur, werklocaties en voorzieningen. Het is van belang om:

- De strategische verbinding tussen gemeenten en de Brainportagenda verder te versterken, met actieve wederzijdse betrokkenheid en participatie in de uitvoering hiervan.
- De Uitvoeringsagenda Werklocaties verder uit te rollen, met aandacht voor adaptieve programmering, versnelling van uitgifte, intensivering van bestaande locaties en een heldere aansturingsstructuur.
- Werklocaties strategisch te positioneren in het nieuwe samenwerkingsakkoord en hoofdpogave Economie als belangrijke aanjager voor de doorontwikkeling Mainportstatus.
- Het Stimuleringsfonds te benutten als instrument voor innovatie binnen alle MRE-opgaven, met actieve betrokkenheid van gemeenten en versterkte monitoring.
- De Regio Deal uit te voeren en de voortgang en resultaten te monitoren.
- De regionale voorzieningenstrategie verder te ontwikkelen, met aandacht voor programmering, bekostiging en samenwerking met buurgemeenten.

Daarbij is het cruciaal om:

- Gemeenten actief te laten participeren in de Brainportagenda en lokale economische agenda's hierop af te stemmen.
- Ruimte en capaciteit vrij te maken voor werklocaties en voorzieningen binnen gebiedsontwikkelingen.
- Voor andere opgaven economie breed aan de voorkant eveneens capaciteit te ramen om uitvoeringskracht te borgen.
- De samenwerking met partners op regionaal, provinciaal en landelijk niveau voort te zetten en te verdiepen.

3.5 Landelijk gebied

In onze regio staan we voor de opgave om de kwaliteit van de leefomgeving gelijke tred te laten houden met de economische groei. Een aantrekkelijke, gezonde en toekomstbestendige groene leefomgeving is daarbij essentieel maar uitdagend, gelet op de ruimteclaims voor andere functies. Het vraagt een scherpe focus op balans.

Vanuit het perspectief van de schaa sprong is het thema Vitaal Landelijk Gebied herijkt. Dit heeft geleid tot een doorontwikkeling van dit thema naar het programma Vitale Groene Leefomgeving met drie pijlers: Aantrekkelijk woon- en leefklimaat, Gezond voor mens en natuur en Duurzaam ondernemend landschap. We doen dit vanuit het perspectief van het landelijk gebied in verbinding met de bebouwde omgeving. De uitvoeringsagenda voor het programma Vitale Groene Leefomgeving is in de maak.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

- Sluiting van het convenant Biobased bouwen en telen door 19 MRE-gemeenten, met een bijbehorend actieplan en lancering van de MRE-successenkaart Biobased bouwen en telen.
- Start gemaakt met een regionale voedselstrategie en activering van partners.
- Een ontwikkelperspectief, uitvoeringsagenda (RUIA) en een subsidieregeling voor impulsprojecten voor het NOVEX gebied de Peel. De MRE heeft vanuit het poho Vitaal Landelijk Gebied deelgenomen in de governancestructuur voor NOVEX de Peel.
- Investering in kennisdeling via bestuurlijke tafels, ambtelijke werkgroepen, kennissessies en de leergang Buitenkans in Brainport.
- Doorontwikkeling van het thema Vitaal Landelijk Gebied naar het programma Vitale Groene Leefomgeving,
- Eerste stap naar het borgen van groen in gebiedsontwikkeling via de verkenning Groen groeit mee met rood.

Aandachtspunten voor de komende bestuursperiode

De sterke groei van 'rode' functies in de regio vraagt om krachtige inzet op het behoud en versterking van de kwaliteit van de groene leefomgeving. Het organiseren van uitvoeringskracht is de rode draad voor de komende periode. Het is hiervoor van belang om de Uitvoeringsagenda Vitale Groene Leefomgeving verder uit te rollen en de doelen om te zetten in acties, door:

- Inzet op de realisatie van een robuust aaneengesloten groenblauw netwerk;

- Hiervoor financieringsmogelijkheden te ontwikkelen, zoals een landschapsfonds.
- De acties die voortvloeien uit het convenant Biobased Bouwen en Telen aan de ontwikkel- en bouwkant tot uitvoering te laten komen.
- De regionale voedselstrategie verder uitwerken: gezond voedsel voor iedereen uit de korte keten en gezonde verdienmodellen voor de boer.
- Een concreet kader voor gemeenten te ontwikkelen voor een gebalanceerde ontwikkeling van groen in relatie tot de ontwikkeling van 'rode' functies.
- Bij deelname aan NOVEX De Peel te sturen op uitvoering van projecten.
- Te zorgen voor kennisdeling en inspiratie voor en tussen de 21 gemeenten.

De gemeenten zijn hierbij aan zet om:

- Actieve inzet te leveren op bovenstaande.
- Omgevingsvisies en -plannen op te stellen, met visie op gebiedsontwikkelingen.
- Een zorgvuldige afweging te maken bij ontwikkelingen tussen groen en 'rode' functies, ook op hogere schaalniveaus.
- De focus te leggen op agrarisch ondernemers die willen ontwikkelen en ruimte te bieden aan de transitie naar duurzamere verdienmodellen.

3.6 Strategie en samenwerking

De afgelopen bestuursperiode stond in het teken van het versterken van regionale samenwerking, het vergroten van transparantie en het verbeteren van de informatievoorziening richting gemeenten, colleges en raden, en de positionering van de MRE in het bovenregionale krachtenveld.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

Binnen de MRE is stevig geïnvesteerd in communicatie, kennisdeling en bestuurlijke betrokkenheid, met brede welvaart als leidend perspectief. Dit heeft geleid tot onder andere:

- Verbeterde informatievoorziening, onder meer via openbare poho-verslagen, nieuwsbrieven, digitale terugkoppelingen en informatiebrieven.
- Versterkte bestuurlijke betrokkenheid, onder andere door de adviesrol van de Raadstafel21 richting het Algemeen Bestuur (AB) en de deelname van de RT21-voorzitter aan AB-vergaderingen.
- Actieve communicatie en ontmoeting, via de Regioconferenties, bijdragen aan het VNG-congres, terugkoppelingen en inzet van diverse communicatiekanalen.
- Eerste stap gezet met sociaal-maatschappelijke invulling van brede welvaart, onder andere via de verkenning van voorzieningen en afspraken binnen de Regio Deal tranche 5.
- Landelijke positionering op brede welvaart, via samenwerking met CBS, PBL (Planbureau voor de Leefomgeving), Pon & Telos (Tilburg University) en de Provincie Noord-Brabant in de casus 'schaalsprong'.
- Bovenregionale samenwerkingsafspraken met Weert, Meierijstad en Venlo, plus lopende trajecten met Tilburg, Den Bosch en Vlaanderen.
- Sterke positionering en lobby vanuit MRE in het (coördinatieoverleg) BO Brainport, BOL, BO MIRT en andere Rijk-regio overleggen.

Aandachtspunten voor de toekomstige bestuursperiode

De samenwerking in MRE-verband is een samenwerking van, met, voor en door 21 gemeenten. Daarom is het belangrijk om:

- Nieuwe colleges en raden snel in te werken op de regionale opgaven.
- De basis op orde te houden en te blijven investeren in efficiënte processen en overlegstructuren. Waarbij ook scherp gekeken wordt naar het organiseren van bijeenkomsten en overleggen om (bestuurlijke) drukte zoveel mogelijk te beperken.
- De rolverdeling tussen MRE, subregionale verbanden en gemeenten verder te verduidelijken.
- Afspraken over bovenregionale samenwerking te verankeren in de Regionale Agenda 2027–2030.
- Nog meer aandacht voor het belang van een goed gepositioneerde, regionale lobbyinzet vanuit de MRE, haar gemeenten en belangrijke partners (zoals Brainport Development) richting bovenregionale partners, waaronder provincie, Rijk en EU.
- Structureel te blijven werken aan toegankelijke en tijdige informatievoorziening.
- Meer aandacht te geven aan de maatschappelijke impact van ruimtelijke keuzes, door brede welvaart concreet te maken in programma's en te benutten als toetssteen én kompas.
- Ruimtelijke opgaven integraal en gebiedsgericht te benaderen, in samenhang met leefkwaliteit en voorzieningen. De wens om meer integraal te werken komt bij meerdere thema's terug. Het is van belang om te kijken hoe dit goed gefaciliteerd en ingericht kan worden.

3.7 Landgoed Gulbergen

Landgoed Gulbergen (ca. 325 ha), gelegen tussen Eindhoven en Helmond op het grondgebied van Nuenen en Geldrop-Mierlo, kent een lange geschiedenis van ruim 25 jaar waarin twee centrale opgaven steeds terugkeerden:

1. Het sluiten van de stortplaats en overdracht van de nazorg aan de provincie.
2. De ontwikkeling van Gulbergen tot een (boven)regionaal park met recreatieve en landschappelijke waarde.

Resultaten uit de afgelopen bestuursperiode

- Nazorg stortplaats: In 2025 is een Nazorgplan opgesteld en voorgelegd aan de provincie, in overeenstemming met de Wet Milieubeheer. De financiële bijdrage voor eeuwigdurende nazorg is ondergebracht in het provinciaal nazorgfonds.
- Ontwikkeling tot regionaal park, nadat de erfpacht met Attero op 16 december 2020 was beëindigd:
 - Een projectteam is ingericht en heeft, na een participatietraject, een Ontwikkelvisie opgesteld.
 - Op 28 februari 2024 is deze Ontwikkelvisie vastgesteld door de MRE.
 - Op dezelfde datum is een nieuwe erfpacht gevestigd met Libéma, als potentiële ontwikkelpartner.

Aandachtspunten voor de toekomstige bestuursperiode

De komende bestuursperiode staat in het teken van de volledige vervreemding van het gebied, binnen de kaders van de Omgevingsvisie. Cruciaal daarbij is dat:

- Ontwikkelingen passen binnen de ruimtelijke en beleidsmatige kaders.
- De financiële afwikkeling budgettair neutraal verloopt voor betrokken gemeenten.

4 Bredere regionale ontwikkelingen en aandachtspunten

Zoals hiervoor beschreven hebben we als 21 gemeenten van de MRE een hoop bereikt de afgelopen jaren, en heeft elk hoofdgave stevige opgaven voor de nabije toekomst.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen in de regionale context waar de MRE niet voor verantwoordelijk is, maar die wel van belang zijn voor de kwaliteit van wonen, werken en leven in de regio. Denk hierbij aan ontwikkelingen op het niveau van de Rijksoverheid en/of de provincie, zoals de stikstofproblematiek, een toenemende wateropgave, en de politieke dynamiek in Den Haag die zorgt voor onzekerheid bij overheden en het bedrijfsleven. Ook worden de bestaande ruimtelijke opgaven binnen de MRE (op bijvoorbeeld wonen, werken, energie en natuur) extra complex door concurrerende ruimteclaims, bijvoorbeeld voor Defensie. Tot slot heeft onze regio een dusdanig belangrijk internationaal profiel, dat geopolitieke spanningen en mondiaal handelsbeleid invloed kunnen hebben op toeleveringsketens en het groeitempo van de regio.

In het bijzonder willen we enkele aandachtspunten uitlichten die direct gerelateerd zijn aan de regionale opgaven van de MRE en daarin een integrale rol spelen, of vanuit regionaal perspectief steeds belangrijker worden gevonden, ongeacht de formele rol van de MRE hierin.

4.1 Focus op realisatie

De opgaven waarvoor de regio aan de lat staat zijn groot. De regionale ambities en investeringen Rijk, provincie, regio en bedrijfsleven moeten zo snel mogelijk worden doorvertaald naar concrete resultaten, zoals extra woningen en betere bereikbaarheid. De focus op realisatie is een topprioriteit voor de aankomende jaren, om de brede welvaart te blijven verbeteren en het verblijfs- als vestigingsklimaat voor onze inwoners en bedrijven te versterken.

Voor individuele gemeenten – zeker voor de kleinere gemeenten – zijn grote projecten en gebiedsontwikkelingen een enorme klus, waarvoor vaak de capaciteit en expertise ontbreekt. De ontwikkeling en uitrol van de publiek-private MRE-realisatieteam kan hiervoor een uitkomst zijn.

4.2 Brede welvaart en sociaalmaatschappelijke opgaven

Onze samenwerking binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) van de MRE richt zich primair op ruimtelijk-economische opgaven. Brede welvaart vormt daarbij het leidend perspectief. Door samen te werken aan thema's als woningbouw, bereikbaarheid, energie en een vitaal landelijk gebied, dragen we bij aan de brede welvaart in de regio.

De schaa sprong en de groei van onze regio hebben directe impact op de leefomgeving en leefomstandigheden van inwoners. Denk aan de invloed op sociale samenhang, toegankelijkheid van voorzieningen en het gevoel van thuis zijn in een wijk of dorp. Het is belangrijk om als regio de sociaalmaatschappelijke impact van ruimtelijke keuzes niet uit het oog te verliezen.

De behoefte aan balans is groot. Als samenwerkende gemeenten moeten we ons daarom in blijven zetten voor groei op alle domeinen van brede welvaart. Dat vraagt om het integraal en gebiedsgericht benaderen van ruimtelijke opgaven. Binnen de MRE is het belangrijk dat

inhoudelijke hoofdopgaven investeren in het concreet maken van brede welvaart: e.g. welke keuzes maken we en wat betekenen die voor de leefkwaliteit in een regio?

Door brede welvaart zichtbaar en bespreekbaar te maken, ontstaat ruimte voor een goed onderbouwd gesprek en voor keuzes die bijdragen aan een regio waarin mensen gezond, veilig en met perspectief kunnen leven. Zo wordt brede welvaart niet alleen een toetssteen, maar een kompas voor de ruimtelijke ontwikkeling van de regio.

Het portefeuilleoverleg Ruimte kan hierin een sleutelrol spelen. Als platform voor integrale afwegingen, strategische koersbepaling en het verbinden van thema's.

4.3 Goede balans tussen stedelijke en landelijke kwaliteiten

De combinatie van stedelijke dynamiek en landschappelijke kwaliteit maakt onze regio tot een aantrekkelijk en samenhangend leefgebied; een daily urban system waarin wonen, werken en welzijn samenkomen. Voor de symbiose tussen stedelijk en landelijk gebied is er evenwicht nodig en moeten beiden evenredig profiteren van en bijdragen aan de regionale samenwerking. De aankomende periode dienen we beide kwaliteiten in samenhang verder uit te bouwen. Het is daarbij belangrijk om perspectief te bieden voor al onze gemeenten, met oog voor elkaars opgaven en een gelijkmatige verdeling van lusten en lasten. Zo kunnen we de stedelijke en landelijke opgaven sterk aan elkaar verbinden.

Het programma Ruimte zou hierin een belangrijkere rol kunnen krijgen. Ook een goede samenwerking met de provincie Noord-Brabant blijft hierin cruciaal.

4.4 Uitvoeringskracht

Om de uitvoeringskracht van onze 21 gemeenten te versterken is medio 2025 de 'Regietafel Uitvoeringskracht' opgezet. Deze regietafel helpt om de ambities van de regio te vertalen naar uitvoerbare plannen, door capaciteitsvraagstukken tijdig te signaleren en gezamenlijk op te lossen. De regietafel dient als proeftuin en trechter voor capaciteitsvraagstukken binnen het huidige Werkprogramma 2025–2026. Tegelijkertijd werkt de regietafel aan een advies voor het nieuwe Samenwerkingsakkoord 2027–2030 en het Werkprogramma 2027–2028. Dat advies richt zich op structurele borging van ambtelijke capaciteit.

Op basis van de opgedane ervaringen gaat de Regietafel voorstellen aanleveren voor een MRE-standaard die ambitie en uitvoeringskracht beter in balans brengt. Zo groeit de regio niet alleen in visie, maar ook in daadkracht. Het is van belang om deze lessen goed te integreren en in de praktijk te brengen in de aankomende bestuursperiode.

4.5 Financiële opgaven

De financiële situatie van gemeenten staat onder druk door o.a. het omlaag bijstellen van het gemeentefonds en het uitgestelde 'ravijnjaar'. Omdat de MRE-samenwerking nu primair wordt gefinancierd door de inwonersbijdrage is het belangrijk hier aandacht voor te hebben om als MRE financieel gezond te blijven. De aankomende bestuursperiode vraagt om een goed doordachte financiële strategie, waarbij financieringslijnen vanuit diverse invalshoeken worden verkend en opgevolgd. Dit heeft enerzijds als doel om de regionale samenwerking te borgen, anderzijds om te komen tot een goed doordachte investeringsportefeuille die naast de Rijk-regio en regionale financiering kan helpen om middelen en investering aan te trekken vanuit bijvoorbeeld de Europese Investeringsbank en de provincie Noord-Brabant.

4.6 Versterken regionaal samenspel

De MRE-samenwerking is de afgelopen jaren op verschillende manieren versterkt. De grote opgaven in de regio zullen de aankomende jaren nadrukkelijk blijven vragen om efficiëntie en effectiviteit in de manier waarop we in MRE-verband met elkaar samenwerken. De aanloop naar de bestuurswissel na de gemeenteraadsverkiezingen en de periode richting het vaststellen van de regionale agenda 2027-2030 zijn goede momenten om hierop te reflecteren en andere keuzes te overwegen die leiden tot meer daadkracht, besluitvaardigheid en concrete resultaten, en een efficiëntere inzet van middelen en capaciteit.

Denk hierbij o.a. aan best practices zoals het gebruik van stuurgroepen als voorportaal van poho's en het werken met koplopersgroepen. Een mogelijk aandachtspunt in dit kader is de gewenste verdeling van de opgaven in de poho-structuur. Ook is het goed om met onze 21 gemeenten betere afspraken te maken welke van de regionale opgaven in de MRE-samenwerking opgepakt moeten worden - en op welke manier - en welke opgaven opgepakt kunnen worden op een andere schaal of ander samenwerkingsverband. Daarbij hoort ook een betere afstemming over de rol en bijdragen die de subregionale samenwerkingsverbanden hierin kunnen spelen.